

**JURYSDYKCJA, UZNAWANIE
I WYKONYWANIE ORZECZEŃ
W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH
I W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH
ODPOWIEDZIALNOŚCI RODZICIELSKIEJ
ORAZ W SPRAWIE UPROWADZENIA
DZIECKA ZA GRANICĘ**

Komentarz do Rozporządzenia Rady UE 2019/1111

redakcja naukowa Jacek Gołaczyński

Jacek Gołaczyński, Piotr Rodziewicz, Marek Zalisko

KOMENTARZE

**JURYSDYKCJA, UZNAWANIE
I WYKONYWANIE ORZECZEŃ
W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH
I W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH
ODPOWIEDZIALNOŚCI RODZICIELSKIEJ
ORAZ W SPRAWIE UPROWADZENIA
DZIECKA ZA GRANICĘ**

Komentarz do Rozporządzenia Rady UE 2019/1111

redakcja naukowa Jacek Gołaczyński

Jacek Gołaczyński, Piotr Rodziewicz, Marek Zaliszko

KOMENTARZE

Stan prawny na 22 listopada 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. USz

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Anna Popławska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły skomentowali:

Jacek Gołaczyński – art. 3–14, 16–19

Jacek Gołaczyński, Marek Zalisko – art. 15, 20

Piotr Rodziewicz – art. 1, 2, 42–75, 85–105

Marek Zalisko – art. 21–41, 76–84

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-563-1

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19, e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Przedmowa	15
ROZPORZĄDZENIE RADY (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 178 z 2.07.2019 r., s. 1) ...	17
ROZDZIAŁ I. Zakres stosowania i definicje	63
Artykuł 1 Zakres stosowania	63
Artykuł 2 Definicje	67
ROZDZIAŁ II. Jurysdykcja w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej ...	73
SEKCJA 1. Rozwód, separacja i unieważnienie małżeństwa ...	82
Artykuł 3 Jurysdykcja ogólna	82
Artykuł 4 Powództwo wzajemne	90
Artykuł 5 Zmiana separacji w rozwód	90
Artykuł 6 Pozostałe jurysdykcje	93
SEKCJA 2. Odpowiedzialność rodzicielska	95
Artykuł 7 Jurysdykcja ogólna	95
Artykuł 8 Utrzymanie jurysdykcji w odniesieniu do prawa do osobistej styczności z dzieckiem ...	104
Artykuł 9 Jurysdykcja w przypadkach bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka	107

Artykuł 10	Wybór sądu	119
Artykuł 11	Jurysdykcja w oparciu o obecność dziecka ...	126
Artykuł 12	Przekazanie jurysdykcji sądowi innego państwa członkowskiego	127
Artykuł 13	Wniosek o przekazanie jurysdykcji przez sąd państwa członkowskiego niemającego jurysdykcji	139
Artykuł 14	Pozostałe jurysdykcje	141
Artykuł 15	Środki tymczasowe, w tym środki zabezpieczające, stosowane w przypadkach niecierpiących zwłoki	143
Artykuł 16	Kwestie uboczne	158
SEKCJA 3. Przepisy wspólne		161
Artykuł 17	Wszczęcie postępowania przed sądem	161
Artykuł 18	Badanie jurysdykcji	166
Artykuł 19	Badanie dopuszczalności	169
Artykuł 20	Zawisłość sprawy i postępowania zależne ...	173
Artykuł 21	Prawo dziecka do wyrażenia swoich poglądów	187
ROZDZIAŁ III. Uprorowadzenie dziecka za granicę		195
Artykuł 22	Powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.	195
Artykuł 23	Otrzymywanie i rozpatrywanie pozwów lub wniosków przez organy centralne	219
Artykuł 24	Szybkie postępowanie sądowe	239
Artykuł 25	Alternatywne metody rozwiązywania sporów	244
Artykuł 26	Prawo dziecka do wyrażenia swoich poglądów podczas postępowania w sprawie jego powrotu	250
Artykuł 27	Procedura dotycząca powrotu dziecka	255
Artykuł 28	Wykonywanie orzeczeń zarządzających powrót dziecka	263
Artykuł 29	Procedura stosowana po odmowie zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 akapit pierwszy lit. b) i art. 13 akapit drugi konwencji haskiej z 1980 r. ...	266

ROZDZIAŁ IV. Uznawanie i wykonywanie	274
SEKCJA 1. Przepisy ogólne dotyczące uznawania i wykonywania	274
Podsekcja 1. Uznawanie	274
Artykuł 30 Uznawanie orzeczeń	274
Artykuł 31 Dokumenty przedkładane do celów uznawania	289
Artykuł 32 Brak dokumentów	294
Artykuł 33 Zawieszenie postępowania	296
Podsekcja 2. Wykonalność i wykonywanie	299
Artykuł 34 Orzeczenia podlegające wykonaniu	299
Artykuł 35 Dokumenty przedkładane do celów wykonania	302
Podsekcja 3. Zaświadczenie	307
Artykuł 36 Wydawanie zaświadczenia	307
Artykuł 37 Sprostowanie zaświadczenia	309
Podsekcja 4. Odmowa uznania i wykonania	311
Artykuł 38 Przesłanki odmowy uznania orzeczenia w sprawach małżeńskich	311
Artykuł 39 Przesłanki odmowy uznania orzeczenia w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej	318
Artykuł 40 Postępowanie w sprawie odmowy uznania	325
Artykuł 41 Przesłanki odmowy wykonania orzeczenia w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej	326
SEKCJA 2. Uznawanie i wykonywanie niektórych orzeczeń uprzywilejowanych	328
Artykuł 42 Zakres stosowania	328
Podsekcja 1. Uznawanie	329
Artykuł 43 Uznawanie	329
Artykuł 44 Zawieszenie postępowania	331
Podsekcja 2. Wykonalność i wykonywanie	333
Artykuł 45 Orzeczenia podlegające wykonaniu	333
Artykuł 46 Dokumenty przedkładane do celów wykonania	334

Podsekcja 3. Zaświadczenie dotyczące orzeczeń uprzywilejowanych	336
Artykuł 47 Wydawanie zaświadczenia	336
Artykuł 48 Sprostowanie i cofnięcie zaświadczenia	339
Artykuł 49 Zaświadczenie dotyczące braku lub ograniczenia wykonalności	341
Podsekcja 4. Odmowa uznania i wykonania	342
Artykuł 50 Orzeczenia niedające się ze sobą pogodzić	342
SEKCJA 3. Wspólne przepisy w sprawie wykonywania	343
Podsekcja 1. Wykonywanie	343
Artykuł 51 Postępowanie w sprawie wykonania	343
Artykuł 52 Organy właściwe w zakresie wykonania	345
Artykuł 53 Wykonanie częściowe	345
Artykuł 54 Warunki wykonywania prawa do osobistej styczności z dzieckiem	346
Artykuł 55 Doręczenie zaświadczenia i orzeczenia	347
Podsekcja 2. Zawieszenie postępowania w sprawie wykonania orzeczenia i odmowa wykonania orzeczenia	350
Artykuł 56 Zawieszenie postępowania i odmowa wykonania	350
Artykuł 57 Przesłanki zawieszenia lub odmowy wykonania na mocy prawa krajowego	354
Artykuł 58 Jurysdykcja organów lub sądów właściwych w zakresie odmowy wykonania	354
Artykuł 59 Wniosek o odmowę wykonania	355
Artykuł 60 Szybkie przeprowadzenie procedur	357
Artykuł 61 Odwołanie lub środek zaskarżenia	358
Artykuł 62 Dalsze odwołanie lub dalszy środek zaskarżenia	358
Artykuł 63 Zawieszenie postępowania	359
SEKCJA 4. Dokumenty urzędowe i porozumienia	360
Artykuł 64 Zakres stosowania	360
Artykuł 65 Uznawanie i wykonywanie dokumentów urzędowych i porozumień	361
Artykuł 66 Zaświadczenie	363
Artykuł 67 Sprostowanie i cofnięcie zaświadczenia	366
Artykuł 68 Podstawy odmowy uznania lub wykonania	367

SEKCJA 5. Pozostałe przepisy	370
Artykuł 69 Zakaz badania jurysdykcji sądu państwa członkowskiego pochodzenia	370
Artykuł 70 Różnice w prawie mającym zastosowanie	370
Artykuł 71 Wyłączenie kontroli merytorycznej	371
Artykuł 72 Środki zaskarżenia w niektórych państwach członkowskich	371
Artykuł 73 Koszty	372
Artykuł 74 Zwolnienie od kosztów procesowych	372
Artykuł 75 Kaucja na zabezpieczenie kosztów procesu lub depozyt	374
 ROZDZIAŁ V. Współpraca w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej	 375
Artykuł 76 Wyznaczanie organów centralnych	375
Artykuł 77 Zadania ogólne organów centralnych	376
Artykuł 78 Wnioski składane za pośrednictwem organów centralnych	377
Artykuł 79 Zadania szczegółowe organów centralnych, do których skierowano wnioski	378
Artykuł 80 Współpraca przy zbieraniu i wymianie informacji istotnych dla procedur w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej	380
Artykuł 81 Wykonanie orzeczeń w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w innym państwie członkowskim	383
Artykuł 82 Umieszczenie dziecka w innym państwie członkowskim	384
Artykuł 83 Koszty dotyczące organów centralnych	387
Artykuł 84 Posiedzenia organów centralnych	387
 ROZDZIAŁ VI. Przepisy ogólne	 391
Artykuł 85 Zakres stosowania	391
Artykuł 86 Współpraca i wymiana informacji między sądami	391
Artykuł 87 Zbieranie i przekazywanie informacji	392
Artykuł 88 Powiadamianie osoby, której dane dotyczą	394

Artykuł 89	Nieujawnianie informacji	395
Artykuł 90	Legalizacja lub inne podobne formalności . . .	396
Artykuł 91	Języki	396
ROZDZIAŁ VII. Akty delegowane		398
Artykuł 92	Zmiany załączników	398
Artykuł 93	Wykonywanie przekazanych uprawnień . . .	398
ROZDZIAŁ VIII. Stosunek do innych regulacji prawnych		401
Artykuł 94	Stosunek do innych regulacji prawnych . . .	401
Artykuł 95	Stosunek do określonych konwencji wielostronnych	403
Artykuł 96	Stosunek do Konwencji haskiej z 1980 r. . .	404
Artykuł 97	Stosunek do Konwencji haskiej z 1996 r. . .	406
Artykuł 98	Zakres skuteczności	407
Artykuł 99	Traktaty ze Stolicą Apostolską	408
ROZDZIAŁ IX. Przepisy końcowe		411
Artykuł 100	Przepisy przejściowe	411
Artykuł 101	Monitorowanie i ocena	412
Artykuł 102	Państwa członkowskie o dwóch systemach prawnych lub większej ich liczbie	413
Artykuł 103	Informacje przekazywane Komisji	414
Artykuł 104	Uchylenie	416
Artykuł 105	Wejście w życie	416
Literatura		419
Orzecznictwo		423
O autorach		439

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPC** – Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805)
- k.r.o.** – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359)
- konwencja brukselska** – Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Brukseli dnia 27.09.1968 r. (Dz.Urz. WE L 299 z 1972 r., s. 32)
- konwencja haska z 1980 r.** – Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25.10.1980 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528)

- konwencja haska z 1996 r.** – Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze dnia 19.10.1996 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 172, poz. 1158)
- konwencja lugańska** – Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Lugano dnia 16.09.1988 r. (Dz.Urz. WE L 319, s. 9)
- KPP** – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE 2016 C 202/389)
- rozporządzenie Bruksela I** – rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. WE L 12, s. 1, ze zm.); utraciło moc
- rozporządzenie Bruksela I bis lub rozporządzenie nr 1215/2012** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie Bruksela II** – rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków (Dz.Urz. WE L 160, s. 19); utraciło moc

rozporządzenie Bruksela II bis lub rozporządzenie nr 2201/2003	– rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z 27.11.2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. WE L 338, s. 1)
rozporządzenie Bruksela II ter lub rozporządzenie 2019/1111	– rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 z 25.06.2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L 178, s. 1)
rozporządzenie nr 4/2009	– rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18.12.2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. UE z 2009 r. L 7, s. 1, ze zm.)
rozporządzenie Rzym III	– rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 z 20.12.2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozvodu i separacji prawnej (Dz.Urz. UE L 343, s. 10)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE 2016 C 202/47)
TUE	– Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE 2016 C 202/13)

Inne

ECLI	– European Case Law Identifier
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka

HUDOC	– baza orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OSAB	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór dodatkowy
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości (do 2009 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości)

Uwaga: Powołane w książce artykuły bez bliższego oznaczenia są artykułami rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z 25.06.2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L 178, s. 1).

Przedmowa

Rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 z 25.06.2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L 178, s. 1) stosuje się od 1.08.2022 r. w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Sytuacja to powoduje, że z dniem 1.08.2022 r. traci moc rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z 27.11.2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. WE L 338, s. 1). Jednak rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 będzie nadal stosowane do orzeczeń zapadłych w postępowaniach wszczętych przed 1.08.2022 r., a także do dokumentów urzędowych i porozumień, które stały się wykonalne przed tą datą.

Należy wyjaśnić, że rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 ustanawia w sprawach transgranicznych jednolite przepisy dotyczące jurysdykcji na wypadek rozvodu, separacji i unieważnienia małżeństwa oraz przepisy dotyczące sporów z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej. W rozporządzeniu 2019/1111 przyjęto regulacje na poziomie unijnym dotyczące postępowania o wydanie orzeczenia o powrót dziecka, gdzie do tego postępowania należy stosować konwencję haską z 1980 r. dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, która

jest uzupełniana art. 23–29 rozporządzenia 2019/1111 i rozdziałem IV rozporządzenia 2019/1111 regulującym uznawanie i wykonywanie orzeczeń, dokumentów urzędowych i porozumień. Dobro małoletniego dziecka ma charakter nadrzędny. Ponadto w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń przyjęto model automatycznego uznawania i wykonywania, co powoduje, że podstawy nieuznania i niewykonania orzeczeń powinny być ograniczone do minimum z uwagi na cel i charakter rozporządzenia 2019/1111.

Komentarz do rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 jest przeznaczony dla sędziów, radców prawnych, adwokatów, prokuratorów, organów administracji państwowej i samorządowej, a także dla studentów prawa.

Prof. zw. dr hab. Jacek Gołaczyński

Wrocław, listopad 2021 r.

**ROZPORZĄDZENIE RADY (UE)
2019/1111**

z dnia 25 czerwca 2019 r.

**w sprawie jurysdykcji,
uznawania i wykonywania
orzeczeń w sprawach
małżeńskich i w sprawach
dotyczących
odpowiedzialności
rodzicielskiej oraz
w sprawie uprowadzenia
dziecka za granicę
(wersja przekształcona)**

(Dz.Urz. UE L 178 z 2.07.2019 r., s. 1)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 81 ust. 3,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego¹,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego,²

stanowiąc zgodnie ze specjalną procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) W dniu 15 kwietnia 2014 r. Komisja przyjęła sprawozdanie w sprawie stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003³. W sprawozdaniu stwierdzono, że rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 jest sprawnie funkcjonującym instrumentem, które przyniosło obywatelom wiele korzyści, jednak obowiązujące przepisy można jeszcze ulepszyć. Konieczne jest wprowadzenie do tego rozporządzenia szeregu zmian. Dla zachowania przejrzystości to rozporządzenie należy przekształcić.

¹ Opinia z 18 stycznia 2018 r. (Dz.Urz. C 458 z 19.12.2018, s. 499) oraz opinia z 14 marca 2019 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

² Opinia z 26 stycznia 2017 r. (Dz.Urz. C 125 z 21.04.2017, s. 46).

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. L 338 z 23.12.2003, s. 1).

(2) Niniejsze rozporządzenie ustanawia jednolite przepisy dotyczące jurysdykcji w przypadku rozvodu, separacji i unieważnienia małżeństwa, a także przepisy dotyczące sporów z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, w których występuje aspekt międzynarodowy. Ułatwia ono w Unii obieg orzeczeń, dokumentów urzędowych i określonych porozumień dzięki ustanowieniu przepisów dotyczących ich uznawania i wykonywania w innych państwach członkowskich. Ponadto niniejsze rozporządzenie wyjaśnia zasady dotyczące prawa dziecka do wyrażenia swoich poglądów w ramach postępowania, które go dotyczy, a także zawiera przepisy uzupełniające Konwencję haską z dnia 25 października 1980 r. dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (zwana dalej „konwencją haską z 1980 r.”) w stosunkach między państwami członkowskimi. Niniejsze rozporządzenie powinno zatem przyczynić się do wzmocnienia pewności prawa i zwiększenia elastyczności, zapewnienia lepszego dostępu do postępowania sądowego oraz nadać takiemu postępowaniu większą skuteczność.

(3) Sprawne i prawidłowe funkcjonowanie unijnej przestrzeni sprawiedliwości z poszanowaniem różnych systemów i tradycji prawnych państw członkowskich ma zasadnicze znaczenie dla Unii. W tym względzie państwa członkowskie powinny dalej budować wzajemne zaufanie do swoich systemów wymiaru sprawiedliwości. Unia postawiła sobie cel, jakim jest utworzenie, utrzymanie i rozwijanie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w ramach której zapewnione są swobodny przepływ osób oraz dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Z myślą o realizacji tego celu należy wzmocnić prawa osób, a w szczególności dzieci, w postępowaniach, tak aby ułatwić współpracę organów sądowych i administracyjnych oraz usprawnić wykonywanie orzeczeń w sprawach z zakresu prawa rodzinnego mających transgraniczne konsekwencje. Należy zwiększyć poziom wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych, uprościć dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz usprawnić wymianę informacji między organami państw członkowskich.

(4) W tym celu Unia ma przyjąć, między innymi, środki w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych mających transgraniczne konsekwencje, zwłaszcza wówczas, gdy jest to niezbędne dla właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Termin „sprawy cywilne” należy interpretować w sposób autonomiczny, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej „Trybunałem Sprawiedliwości”). Należy go traktować jako niezależne pojęcie, którego wykładni dokonuje się na podstawie, po pierwsze, celów i systematyki niniejszego rozporządzenia, a po drugie, ogólnych zasad, które wynikają z całokształtu systemów prawa krajowego. Termin „sprawy cywilne” należy zatem interpretować w ten sposób, że może on obejmować również środki, które z punktu widzenia systemu prawnego państwa członkowskiego mogą należeć do instrumentów prawa publicznego. Powinien on w szczególności obejmować wszystkie pozwy lub wnioski, środki lub orzeczenia w sprawach dotyczących „odpowiedzialności rodzicielskiej” w rozumieniu niniejszego rozporządzenia, zgodnie z jego celami.

(5) Niniejsze rozporządzenie obejmuje „sprawy cywilne”, co obejmuje między innymi postępowania sądowe z zakresu prawa cywilnego i zapadłe w ich wyniku orzeczenia, a także dokumenty urzędowe i określone porozumienia pozasądowe w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Ponadto termin „sprawy cywilne” powinien obejmować pozwy lub wnioski, środki lub orzeczenia, a także dokumenty urzędowe i określone porozumienia pozasądowe dotyczące powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., które w myśl orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości i zgodnie z art. 19 konwencji haskiej z 1980 r. nie są postępowaniami z zakresu spraw, których istota dotyczy co do istoty odpowiedzialności rodzicielskiej, lecz są z nią ściśle związane i są objęte niektórymi przepisami niniejszego rozporządzenia.

(6) Aby ułatwić obieg orzeczeń, dokumentów urzędowych i określonych porozumień w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, konieczne i właściwe jest

zadbanie o to, by przepisy regulujące jurysdykcję oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń uregulowane były instrumentem prawnym Unii, który jest wiążący i bezpośrednio stosowany.

(7) W celu zapewnienia równego traktowania wszystkich dzieci niniejsze rozporządzenie powinno obejmować wszystkie orzeczenia w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, łącznie ze środkami mającymi na celu ochronę dziecka, niezależnie od jakiegokolwiek związku z postępowaniem w sprawach małżeńskich lub innymi postępowaniami.

(8) Ponieważ jednak przepisy o odpowiedzialności rodzicielskiej znajdują często zastosowanie w postępowaniach w sprawach małżeńskich, właściwe jest uregulowanie w jednym akcie prawnym kwestii spraw małżeńskich oraz odpowiedzialności rodzicielskiej.

(9) W odniesieniu do orzeczeń rozwodowych, o separacji lub unieważnieniu małżeństwa niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie wyłącznie w stosunku do rozwiązania małżeństwa. Nie powinno dotyczyć kwestii takich jak przyczyny rozwodu, skutki majątkowe małżeństwa lub inne możliwe kwestie uboczne. Orzeczenia o odmowie rozwiązania małżeństwa nie powinny być objęte zakresem stosowania przepisów o uznawaniu.

(10) W odniesieniu do majątku dziecka niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do środków mających na celu ochronę dziecka, to znaczy do wyznaczenia oraz zakresu zadań osoby lub jednostki, której powierzono zarząd majątkiem dziecka, reprezentowanie dziecka i udzielanie mu pomocy, oraz do zarządu, zabezpieczenia lub rozporządzania majątkiem dziecka. W związku z tym niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie na przykład do tych przypadków, w których przedmiotem postępowania jest wyznaczenie osoby lub jednostki zarządzającej majątkiem dziecka. Środki odnoszące się do majątku dziecka niezwiązane z ochroną dziecka powinny nadal być regulowane rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

nr 1215/2012⁴. Jednak powinno być możliwe zastosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia dotyczących jurysdykcji w zakresie kwestii wypadkowych.

(11) Każda forma umieszczenia dziecka w opiece zastępczej, czyli, zgodnie z prawem krajowym i procedurą krajową, pod opieką osoby fizycznej lub osób fizycznych lub w placówce opiekuńczej – na przykład w sierocińcu lub domu dziecka – w innym państwie członkowskim, powinna być objęta zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia, pod warunkiem że nie została wyraźnie wyłączona, tak jak na przykład w przypadku umieszczenia w celu adopcji, umieszczenia pod opieką jednego z rodziców lub, w stosownych przypadkach, pod opieką innego bliskiego krewnego wskazanego w oświadczeniu przyjmującego państwa członkowskiego. Oznacza to, że zakresem stosowania należy również objąć „umieszczenie w celach wychowawczych” zarządzane przez sąd lub zorganizowane przez właściwy organ za zgodą rodziców lub dziecka lub na ich wniosek w związku z niezgodnym z prawem zachowaniem dziecka. Z zakresu stosowania należy wyłączyć tylko przypadki umieszczenia dziecka w celach wychowawczych lub ukarania zarządzane lub zorganizowane w związku z popełnieniem przez dziecko czynu, który zgodnie z krajowym prawem karnym stanowiłby czyn karalny, gdyby został popełniony przez osobę dorosłą, bez względu na to, czy w danym przypadku mogłoby to prowadzić do skazania.

(12) Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć zastosowania do ustalenia rodzicielstwa, ponieważ stanowi to kwestię odrębną od przyznania odpowiedzialności rodzicielskiej, ani nie powinno mieć zastosowania do innych kwestii związanych ze stanem cywilnym.

(13) Obowiązki alimentacyjne są wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia, ponieważ obowiązki te są już uregulowa-

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

ne rozporządzeniem Rady (WE) nr 4/2009⁵. Oprócz sądów miejsca, w którym pozwany lub wierzyciel mają zwykły pobyt, sądy mające na podstawie niniejszego rozporządzenia jurysdykcję w sprawach małżeńskich powinny co do zasady mieć jurysdykcję do rozstrzygania w sprawach powiązanych dotyczących obowiązków alimentacyjnych w trakcie małżeństwa lub po ustaniu małżeństwa na podstawie art. 3 lit. c) wyżej wspomnianego rozporządzenia. Sądy mające na podstawie niniejszego rozporządzenia jurysdykcję w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej co do zasady mają jurysdykcję do rozstrzygania w sprawach powiązanych dotyczących obowiązków alimentacyjnych w stosunku do dzieci na podstawie art. 3 lit. d) wyżej tego rozporządzenia.

(14) Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości termin „sąd” należy rozumieć szeroko, tak by obejmowało ono również organy administracyjne lub inne organy, takie jak notariusze, które wykonują jurysdykcję w określonych sprawach małżeńskich lub sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Każde porozumienie zatwierdzone przez sąd po zbadaniu zgodnie z prawem krajowym i procedurą krajową istoty sprawy powinno być uznawane lub wykonywane tak jak „orzeczenie”. Innym porozumieniem, które nabierają wiążącej mocy prawnej w państwie członkowskim pochodzenia na skutek formalnej interwencji organu publicznego lub innego organu, o którym państwo członkowskie poinformowało w tym celu Komisję, należy nadawać skuteczność w innych państwach członkowskich zgodnie z przepisami szczegółowymi dotyczącymi dokumentów urzędowych i porozumień przewidzianymi w niniejszym rozporządzeniu. Niniejsze rozporządzenie nie powinno umożliwiać swobodnego obiegu porozumień mających wyłącznie prywatny charakter. Należy jednak umożliwić obieg porozumień, które nie są orzeczeniem ani dokumentem urzędowym, ale które zostały zarejestrowane przez organ publiczny właściwy do

⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. L 7 z 10.01.2009, s. 1).

dokonania takiej rejestracji. Takie organy publiczne mogą obejmować notariuszy rejestrujących porozumienia, nawet jeżeli wykonują oni wolny zawód.

(15) Co się tyczy terminu „dokument urzędowy”, termin „uprawnienie” w niniejszym rozporządzeniu należy interpretować w sposób autonomiczny zgodnie z definicją „dokumentu urzędowego” stosowaną horyzontalnie w innych unijnych aktach prawnych oraz w świetle celów niniejszego rozporządzenia.

(16) Pomimo że postępowanie w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. nie jest postępowaniem z zakresu spraw, które co do istoty dotyczą odpowiedzialności rodzicielskiej, orzeczenia zarządzające powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. powinny być uznawane i wykonywane na podstawie rozdziału IV niniejszego rozporządzenia, jeśli trzeba je wykonać w innym państwie członkowskim z uwagi na to, że po zarządzeniu powrotu doszło do dalszego uprowadzenia. Pozostaje to bez uszczerbku dla możliwości wszczęcia nowego postępowania w sprawie powrotu dziecka na mocy konwencji haskiej z 1980 r. w odniesieniu do dalszego uprowadzenia. Ponadto niniejsze rozporządzenie należy nadal stosować do innych aspektów w sytuacjach bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka, na przykład przepisy dotyczące jurysdykcji w odniesieniu do sądu państwa członkowskiego zwykłego pobytu oraz przepisy dotyczące uznawania i wykonywania w odniesieniu do wszelkich zarządzeń wydanych przez ten sąd.

(17) Niniejsze rozporządzenie, podobnie jak ma to miejsce w przypadku Konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci (zwana dalej „konwencją haską z 1996 r.”), powinno mieć zastosowanie do wszystkich dzieci w wieku poniżej 18 lat, nawet w przypadkach, gdy nabyły one pełną zdolność do czynności prawnych przed osiągnięciem tego wieku na podstawie ich prawa osobistego, rządzącego ich statusem osobistym, na przykład przez zawarcie

małżeństwa. Dzięki temu zakres stosowania niniejszego rozporządzenia nie powinien pokrywać się z zakresem stosowania Konwencji haskiej z dnia 13 stycznia 2000 r. o międzynarodowej ochronie dorosłych, która ma zastosowanie do osób powyżej 18. roku życia, a jednocześnie powinno to zapobiec lukom prawnym między tymi dwoma aktami. Konwencja haska z 1980 r., a w konsekwencji również rozdział III niniejszego rozporządzenia, którego przepisy uzupełniają stosowanie konwencji haskiej z 1980 r. w stosunkach między państwami członkowskimi, powinny nadal mieć zastosowanie do dzieci w wieku poniżej 16 lat.

(18) Do celów niniejszego rozporządzenia uznaje się, że osobie przysługuje „piecza nad dzieckiem”, jeżeli, zgodnie z orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez porozumienie wiążące prawnie w świetle prawa państwa członkowskiego, w którym dziecko ma zwykły pobyt, podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie może podjąć decyzji o miejscu pobytu dziecka bez zgody tej osoby, bez względu na terminy używane w prawie krajowym. W niektórych systemach prawnych, które posługują się terminami „piecza nad dzieckiem” i „osobista styczność z dzieckiem”, rodzic, któremu nie przysługuje piecza nad dzieckiem, może bowiem zachować istotne obowiązki w zakresie podejmowania decyzji dotyczących dziecka, które wykraczają poza samo prawo do osobistej styczności z dzieckiem.

(19) Podstawy jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka i należy je stosować w myśl tej zasady. Każde odwołanie do dobra dziecka należy interpretować w świetle art. 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) i w świetle Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (zwanej dalej „Konwencją ONZ o prawach dziecka”) wdrożonych na mocy prawa krajowego i procedury krajowej.

(20) W celu ochrony dobra dziecka jurysdykcję należy w pierwszej kolejności ustalać według kryterium bliskości. Dlatego też jurysdykcja powinna należeć do sądów państwa członkowskiego zwykłego

pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków, określonych w niniejszym rozporządzeniu, na przykład gdy dochodzi do zmiany miejsca pobytu dziecka, lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

(21) Jeżeli postępowanie w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej jeszcze nie zawisło, a miejsce zwykłego pobytu dziecka ulegnie zmianie w wyniku zgodnej z prawem przeprowadzki, jurysdykcja powinna ulec zmianie stosownie do miejsca pobytu dziecka, aby spełnić kryterium bliskości. Jeżeli postępowanie już zawisło, pewność prawa i efektywność wymiaru sprawiedliwości uzasadniają utrzymanie tej jurysdykcji do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w tym postępowaniu lub do jego zakończenia w inny sposób. Jednak w pewnych okolicznościach sąd, przed którym toczy się postępowanie, powinien mieć prawo przekazania jurysdykcji do państwa członkowskiego, w którym w wyniku zgodnej z prawem przeprowadzki mieszka dziecko.

(22) W przypadkach bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka i bez uszczerbku dla możliwości wyboru sądu zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, sądy państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka powinny utrzymać swoją jurysdykcję do momentu ustanowienia nowego zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim i spełnienia określonych warunków. Państwa członkowskie, które przeprowadziły skoncentrowanie jurysdykcji, powinny rozważyć umożliwienie sądowi, do którego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka, wykonywanie również jurysdykcji uzgodnionej lub uznanej przez strony zgodnie z niniejszym rozporządzeniem w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, w przypadku gdy strony osiągnęły porozumienie w trakcie postępowania w sprawie powrotu dziecka. Porozumienia takie powinny obejmować porozumienia przewidujące zarówno powrót dziecka, jak i odstąpienie od powrotu dziecka. Jeżeli uzgodniono odstąpienie od powrotu, dziecko powinno pozostać w państwie członkowskim nowego zwykłego pobytu, a jurysdykcję w odniesieniu do wszelkich przyszłych postępowań

w sprawie pieczy nad dzieckiem należy ustalić na podstawie nowego zwykłego pobytu dziecka.

(23) Pod określonymi warunkami przewidzianymi w niniejszym rozporządzeniu powinno być możliwe ustanowienie jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej także w państwie członkowskim, w którym toczy się między rodzicami postępowanie w sprawie o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa, lub w innym państwie członkowskim, z którym dziecko ma istotny związek i co do którego strony porozumiały się z wyprzedzeniem – najpóźniej w chwili wszczęcia postępowania – lub które w wyraźny sposób uznały w toku tego postępowania, nawet jeśli dziecko nie ma zwykłego pobytu w tym państwie członkowskim, pod warunkiem że wykonywanie takiej jurysdykcji jest zgodne z dobrem dziecka. Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że każdy podmiot, który nie jest jednym z rodziców i któremu, zgodnie z prawem krajowym, przysługuje status strony w postępowaniu wszczętym przez rodziców, należy uznać za stronę postępowania do celów niniejszego rozporządzenia, a zatem sprzeciw tej strony wobec dokonanego przez rodziców danego dziecka wyboru jurysdykcji po dacie wszczęcia postępowania powinien stanowić przeszkodę dla uznania, że wszystkie strony postępowania uznały prorogację jurysdykcji z tą datą. Przed rozpoczęciem wykonywania jurysdykcji na podstawie porozumienia dotyczącego wyboru sądu lub na podstawie uznania jurysdykcji sąd powinien zbadać, czy to porozumienie lub uznanie opierało się na świadomym i dobrowolnym wyborze zainteresowanych stron i nie było wynikiem wykorzystania przez jedną ze stron trudnej sytuacji lub słabej pozycji drugiej strony. Uznanie jurysdykcji w toku postępowania powinno zostać zarejestrowane przez sąd zgodnie z prawem krajowym i procedurą krajową.

(24) O ile strony nie uzgodniły inaczej, jurysdykcja uzgodniona lub uznana powinna ustać niezwłocznie z chwilą, gdy od orzeczenia wydanego w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej nie przysługują już zwyczajne środki zaskarżenia lub gdy

postępowanie zostało zakończone z innej przyczyny, tak aby w kontekście wszelkich przyszłych postępowań można było spełnić kryterium bliskości.

(25) Jeżeli nie można ustalić zwykłego pobytu dziecka ani nie można określić jurysdykcji na podstawie porozumienia dotyczącego wyboru sądu, jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko się znajduje. Zasada ta, opierająca się na obecności dziecka, powinna mieć również zastosowanie do dzieci, które są uchodźcami, i dzieci, które zostały wysiedlone za granicę z powodu niepokoju w państwie członkowskim ich zwykłego pobytu. Niemniej w świetle niniejszego rozporządzenia w związku z art. 52 ust. 2 konwencji haskiej z 1996 r. ta zasada jurysdykcyjna powinna mieć zastosowanie wyłącznie do dzieci, które przed wysiedleniem miały zwykły pobyt w jednym z państw członkowskich. Jeżeli przed wysiedleniem dziecko miało zwykły pobyt w państwie trzecim, zastosowanie powinna mieć przewidziana w konwencji haskiej z 1996 r. zasada jurysdykcyjna odnosząca się do dzieci, które są uchodźcami, i dzieci, które zostały wysiedlone za granicę.

(26) W wyjątkowych okolicznościach sąd państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka może nie być najodpowiedniejszym sądem do rozpoznania sprawy. Wyjątkowo i pod pewnymi warunkami sąd mający jurysdykcję powinien mieć możliwość – ale nie ma takiego obowiązku – przekazania swojej jurysdykcji w danej sprawie sądowi innego państwa członkowskiego, jeżeli sąd ten jest lepiej umiejscowiony do tego, by ocenić dobro dziecka w tej konkretnej sprawie. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości przekazanie jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej przez sąd jednego z państw członkowskich powinno nastąpić jedynie na rzecz sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma „szczególny związek”. Do tych celów niniejsze rozporządzenie powinno określić wyczerpującą listę zasadniczych elementów takiego „szczególnego związku”. Sąd mający jurysdykcję powinien wystąpić z wnioskiem do sądu innego państwa członkowskiego dopiero wtedy, gdy jego wcześniejsze postanowienie o zawieszeniu

postępowania i wystąpieniu z wnioskiem o przekazanie jurysdykcji stało się prawomocne, w przypadkach gdy postanowienie to może być zaskarżone na mocy prawa krajowego.

(27) W wyjątkowych okolicznościach i uwzględniając dobro dziecka w konkretnej sprawie, sąd państwa członkowskiego niemającego jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia, ale mającego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem szczególny związek z dzieckiem, powinien mieć możliwość wystąpienia z wnioskiem o przekazanie jurysdykcji przez właściwy sąd państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka. Nie powinno jednak to być dozwolone w przypadkach bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka. Wskazanie właściwego sądu powinno być regulowane prawem krajowym państwa członkowskiego, do którego skierowano wniosek.

(28) Przekazanie jurysdykcji, czy to na wniosek sądu chcącego przekazać swoją jurysdykcję, czy na wniosek sądu chcącego uzyskać jurysdykcję, powinno wywierać skutek wyłącznie w konkretnej sprawie, której dotyczy. Po zakończeniu postępowania, w przypadku którego wystąpiono o przekazanie jurysdykcji i wyrażono zgodę na to przekazanie, dane przekazanie jurysdykcji nie powinno wywoływać skutków w odniesieniu do przyszłych postępowań.

(29) Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, jurysdykcję określa się, w każdym państwie członkowskim, według prawa tego państwa członkowskiego. Termin „prawo tego państwa członkowskiego” powinien obejmować międzynarodowe instrumenty prawne obowiązujące w tym państwie członkowskim.

(30) Niniejsze rozporządzenie nie powinno wyłączać możliwości stosowania – w przypadkach niecierpiących zwłoki – środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających, przez sądy państwa członkowskiego, które nie ma jurysdykcji do rozpoznania sprawy co do istoty, w odniesieniu do osoby lub majątku dziecka znajdujących się w tym państwie członkowskim. Środków tych nie należy

uznawać ani wykonywać w żadnym innym państwie członkowskim na podstawie niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem środków zastosowanych w celu ochrony dziecka przed poważnym ryzykiem, o którym mowa w art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r. Środki przyjęte w celu zapewnienia dziecku ochrony przed tym ryzykiem powinny obowiązywać do momentu, w którym sąd państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka zastosuje środki, które uzna za stosowne. Jeżeli wymaga tego ochrona dobra dziecka, sąd powinien – bezpośrednio lub za pośrednictwem organów centralnych – poinformować sąd państwa członkowskiego, mającego na podstawie niniejszego rozporządzenia jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty, o zastosowanych środkach. Nieprzekazanie takich informacji nie powinno jednak samo w sobie stanowić podstawy nieuznania danego środka.

(31) Sąd, który ma jurysdykcję wyłącznie do zarządzenia środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających, powinien – w przypadku wniesienia do niego pozwu lub wniosku dotyczącego istoty sprawy – stwierdzić z urzędu brak swojej jurysdykcji, jeżeli na podstawie niniejszego rozporządzenia jurysdykcję co do istoty sprawy ma sąd w innym państwie członkowskim.

(32) Jeżeli wynik postępowania przed sądem państwa członkowskiego niemającego na podstawie niniejszego rozporządzenia jurysdykcji uzależniony jest od rozstrzygnięcia kwestii ubocznej wchodzącej w zakres niniejszego rozporządzenia, niniejsze rozporządzenie nie powinno uniemożliwiać sądom tego państwa członkowskiego rozstrzygnięcia tej kwestii. Jeżeli zatem przedmiotem postępowania jest na przykład spór dotyczący dziedziczenia, w który zaangażowane jest dziecko, i istnieje konieczność wyznaczenia kuratora procesowego do reprezentowania dziecka w tym postępowaniu, państwo członkowskie mające jurysdykcję do rozpoznania tego sporu dotyczącego dziedziczenia powinno mieć prawo wyznaczyć kuratora na potrzeby toczącego się postępowania, bez względu na to, czy na podstawie niniejszego rozporządzenia ma jurysdykcję do rozpoznawania spraw dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

Wszelkie takie rozstrzygnięcia powinny wywierać skutek wyłącznie w danym postępowaniu.

(33) Jeżeli ważność czynności prawnej, która została lub ma zostać dokonana w imieniu dziecka w postępowaniu spadkowym toczącym się przed sądem państwa członkowskiego, wymaga zezwolenia lub zatwierdzenia ze strony sądu, to sąd w tym państwie członkowskim powinien móc podjąć decyzję, czy zezwolić na tę czynność prawną lub zatwierdzić taką czynność, nawet jeżeli nie ma ono jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia. Termin „czynność prawna” powinien obejmować, na przykład, przyjęcie lub odrzucenie spadku lub porozumienie między stronami w sprawie działu spadku.

(34) Niniejsze rozporządzenie nie powinno naruszać stosowania międzynarodowego prawa publicznego w zakresie immunitetu dyplomatycznego. Jeżeli sąd nie może wykonać jurysdykcji z uwagi na immunitet dyplomatyczny zgodny z prawem międzynarodowym, jurysdykcja powinna być wykonywana zgodnie z prawem krajowym w państwie członkowskim, w którym dana osoba nie posiada takiego immunitetu.

(35) Niniejsze rozporządzenie określa, w którym momencie do celów niniejszego rozporządzenia należy uznać, że doszło do wszczęcia postępowania przed sądem. W związku z tym, że w państwach członkowskich istnieją dwa różne systemy, z których jeden przewiduje, że pismo wszczynające postępowanie powinno zostać najpierw doręczone stronie przeciwnej, a drugi – że powinno zostać najpierw wniesione do sądu, wystarczające powinno być wykonanie pierwszej z czynności wymaganych na mocy prawa krajowego, pod warunkiem że powód lub wnioskodawca nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany na mocy prawa krajowego celem doprowadzenia do wykonania drugiej z nich. Uwzględniając rosnącą rolę mediacji i innych alternatywnych metod rozwiązywania sporów, także podczas postępowania sądowego, zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, postępowanie przed sądem należy również uznać za wszczęte w chwili, gdy pismo

wszczynające postępowanie lub pismo równorzędne zostało wniesione do sądu, w przypadkach, gdy postępowanie zostało w międzyczasie zawieszone w celu znalezienia rozwiązania polubownego, na wniosek strony, która wszczęła postępowanie, przy czym stronie przeciwnej nie zostało jeszcze doręczone pismo wszczynające postępowanie i strona przeciwna nie wiedziała o tym postępowaniu i w żaden sposób w nim nie uczestniczyła, pod warunkiem że strona, która wszczęła postępowanie, nie zaniechała następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem zapewnienia doręczenia pisma stronie przeciwnej. Zgodnie z orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości w przypadku zawisłości sporu moment wszczęcia obligatoryjnej procedury pojednawczej przed krajowym organem pojednawczym należy uznać za moment, w którym postępowanie przed „sądem” uznaje się za wszczęte.

(36) Do doręczeń dokumentów w postępowaniu wszczętym na podstawie niniejszego rozporządzenia zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady⁶.

(37) Sąd państwa członkowskiego powinien stwierdzić z urzędu brak swojej jurysdykcji, jeżeli przed tym sądem wszczęte zostało postępowanie w sprawie, w której na podstawie niniejszego rozporządzenia nie ma on jurysdykcji do jej rozpoznania co do istoty i w której jurysdykcję do jej rozpoznania co do istoty ma na podstawie niniejszego rozporządzenia sąd innego państwa członkowskiego. Sąd państwa członkowskiego mającego szczególny związek z dzieckiem na podstawie niniejszego rozporządzenia powinien jednak mieć możliwość wystąpienia z wnioskiem o przekazanie jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia, choć nie powinien być do tego zobowiązany.

⁶ Rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz.Urz. L 324 z 10.12.2007, s. 79).

(38) W interesie harmonijnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości należy unikać na tyle, na ile to możliwe, równoległych postępowań i zapewnić, aby w różnych państwach członkowskich nie zapadały orzeczenia niedające się ze sobą pogodzić. Należy przewidzieć jasną i skuteczną regulację w celu wyjaśnienia kwestii zawisłości sprawy i postępowań pozostających w związku, jak również w celu zapobiegania problemom wynikającym z różnego określenia w poszczególnych państwach momentu, od którego postępowanie uważa się za zawisłe. Do celów niniejszego rozporządzenia moment ten powinien być określany w sposób autonomiczny. Aby jednak zwiększyć skuteczność porozumień dotyczących wyłącznej właściwości sądu, przepisy niniejszego rozporządzenia dotyczące zawisłości sprawy nie powinny uniemożliwiać rodzicom powierzenia wyłącznej jurysdykcji sądom danego państwa członkowskiego.

(39) W ramach postępowań w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej na podstawie niniejszego rozporządzenia, jak również postępowań w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. dziecku, którego dotyczy takie postępowanie i które jest w stanie formułować swoje poglądy, należy zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości co do zasady zapewnić rzeczywistą i skuteczną możliwość wyrażenia tych poglądów, a oceniając dobro dziecka, poglądom tym należy nadawać należytą wagę. Możliwość swobodnego wyrażania przez dziecko swoich poglądów, przewidziana w art. 24 ust. 1 Karty i w art. 12 Konwencji ONZ o prawach dziecka, odgrywa ważną rolę w stosowaniu niniejszego rozporządzenia. Rozporządzenie powinno jednak pozostawić kwestię rozstrzygnięcia tego, kto przeprowadza wysłuchanie dziecka i jak wysłuchanie to przebiega, prawu krajowemu i procedurze krajowej obowiązującym w państwach członkowskich. W związku z tym celem niniejszego rozporządzenia nie powinno być określenie, kto przeprowadza wysłuchanie dziecka – sędzia osobiście czy odpowiednio przeszkolony specjalista, który składa następnie sądowi sprawozdanie – ani gdzie wysłuchanie dziecka jest przeprowadzane – w sali sądowej czy w innym miejscu czy przy zastosowaniu innych środków. Ponadto, chociaż wysłuchanie jest prawem dziecka,

nie może być ono traktowane jako bezwzględny obowiązek, ale musi być oceniane z uwzględnieniem dobra dziecka, na przykład w przypadkach zawarcia porozumienia między stronami.

O ile z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że ani art. 24 Karty ani rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 nie przewidują, by sąd państwa członkowskiego pochodzenia miał obowiązek zapoznania się z poglądami dziecka w każdym przypadku w formie wysłuchania, co oznacza, że sąd ten zachowuje pewien zakres swobody decyzyjnej, o tyle orzecznictwo przewiduje również, że jeżeli sąd ten podejmie decyzję o zapewnieniu dziecku możliwości bycia wysłuchanym, jest on zobowiązany przyjąć wszelkie środki niezbędne do przeprowadzenia takiego wysłuchania, mając na uwadze dobro dziecka i okoliczności konkretnej sprawy, w celu zapewnienia skuteczności tych przepisów oraz zapewnienia dziecku rzeczywistej i skutecznej możliwości wyrażenia jego poglądów. Sąd państwa członkowskiego pochodzenia powinien, w jak najszerszym zakresie i zawsze biorąc pod uwagę dobro dziecka, korzystać z wszelkich środków dostępnych na mocy prawa krajowego, jak również z konkretnych instrumentów międzynarodowej współpracy sądowej, w tym, w stosownych przypadkach, ze środków przewidzianych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1206/2001⁷.

(40) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska z 1980 r., którą uzupełnia niniejsze rozporządzenie, w szczególności rozdział III.

(41) Aby postępowania w sprawie powrotu dziecka prowadzone na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. mogły zakończyć się w jak najkrótszym terminie, państwa członkowskie powinny, zgodnie ze strukturą sądownictwa krajowego, rozważyć skoncentrowanie

⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz.Urz. L 174 z 27.06.2001, s. 1).

jurysdykcji do prowadzenia takich postępowań w jak najmniejszej liczbie sądów. Jurysdykcja w sprawach związanych z uprowadzeniem dziecka mogłaby zostać skoncentrowana w jednym sądzie dla całego kraju lub w ograniczonej liczbie sądów, poprzez wykorzystanie jako punktu wyjścia na przykład liczby sądów apelacyjnych i skoncentrowanie jurysdykcji do rozpoznawania spraw dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę w jednym sądzie pierwszej instancji w każdym okręgu podlegającym właściwości sądu apelacyjnego.

(42) W postępowaniach w sprawie powrotu dziecka prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. sąd każdej instancji powinien wydać orzeczenie w terminie sześciu tygodni, chyba że nie jest to możliwe na skutek wyjątkowych okoliczności. Fakt zastosowania alternatywnych metod rozwiązywania sporów nie powinien sam w sobie być uznawany za wyjątkowe okoliczności, które umożliwiają przekroczenie tego terminu. Niemniej wyjątkowe okoliczności mogą zaistnieć podczas lub w wyniku stosowania takich metod. W przypadku sądu pierwszej instancji bieg tego terminu powinien rozpocząć się w chwili wszczęcia postępowania. W przypadku sądu wyższej instancji bieg terminu powinien rozpocząć się w chwili podjęcia wszystkich wymaganych czynności proceduralnych. W zależności od danego systemu prawnego czynności takie mogą obejmować doręczenie środków zaskarżenia stronie przeciwnej, albo w państwie członkowskim, w którym znajduje się siedziba sądu, albo w innym państwie członkowskim, przekazanie dokumentów i środków zaskarżenia sądowi apelacyjnemu w państwach członkowskich, w których środek zaskarżenia należy wnieść do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, lub wniesienie przez stronę wniosku o przeprowadzenie rozprawy, jeżeli wniosek taki jest wymagany na podstawie prawa krajowego. Państwa członkowskie powinny również rozważyć ograniczenie do jednego środka liczby przysługujących środków zaskarżenia od orzeczenia zarządzającego powrót dziecka lub odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r.

(43) We wszystkich sprawach dotyczących dzieci, a w szczególności w sprawach dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę, sądy

powinny brać pod uwagę możliwość osiągnięcia rozstrzygnięcia sprawy w drodze mediacji i przy użyciu innych stosownych środków, przy wykorzystaniu, w stosownych przypadkach, istniejących sieci i struktur wsparcia na potrzeby mediacji w transgranicznych sporach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Starania tego rodzaju nie powinny jednak prowadzić do nadmiernego wydłużenia postępowań w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. Ponadto mediacja może nie zawsze być odpowiednim rozwiązaniem, zwłaszcza w przypadku przemocy domowej. Jeżeli podczas postępowania w sprawie powrotu dziecka prowadzonego na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. rodzice osiągną porozumienie co do powrotu lub odstąpienia od powrotu dziecka, a także co do innych kwestii dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, na mocy niniejszego rozporządzenia powinni oni mieć, w określonych okolicznościach, możliwość uzgodnienia, że sąd, przed którym wszczęto postępowanie na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., powinien mieć jurysdykcję do nadania ich porozumieniu wiążącej mocy prawnej, poprzez włączenie tego porozumienia do orzeczenia, poprzez jego zatwierdzenie lub w inny sposób przewidziany w prawie krajowym i procedurze krajowej. Państwa członkowskie, które przeprowadziły skoncentrowanie jurysdykcji, powinny zatem rozważyć umożliwienie sądowi, przed którym na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. wszczęto postępowanie w sprawie powrotu dziecka, wykonywanie również jurysdykcji uzgodnionej lub uznanej przez strony zgodnie z niniejszym rozporządzeniem w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, w przypadku gdy strony osiągnęły porozumienie w trakcie takiego postępowania w sprawie powrotu dziecka.

(44) Sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym jest bezprawnie zatrzymywane, powinien mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość odmowy zarządzenia powrotu, jak przewidziano w konwencji haskiej z 1980 r. Zanim sąd odmówi zarządzenia powrotu dziecka, powinien rozważyć, czy zastosowano lub można zastosować odpowiednie środki zabezpieczające w celu ochrony

dziecka przed poważnym ryzykiem, o którym mowa w art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r.

(45) Jeśli sąd rozważy odmowę zarządzenia powrotu dziecka wyłącznie na podstawie art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., nie powinien odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeśli strona występująca o powrót dziecka przekona sąd – lub sąd upewni się w inny sposób – że zastosowano odpowiednie środki w celu zapewnienia dziecku ochrony po jego powrocie. Takie środki mogłyby na przykład obejmować: wydane w tym państwie członkowskim zarządzenie sądu zakazujące powodowi lub wnioskodawcy zbliżania się do dziecka; zarządzone w tym państwie członkowskim środki tymczasowe, w tym środek zabezpieczający, umożliwiający przebywanie dziecka z tym z rodziców, który je uprowadził i który rzeczywiście sprawuje pieczę nad dzieckiem, do momentu wydania w tym państwie członkowskim orzeczenia, które co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, po jego powrocie lub wskazanie dostępnych placówek medycznych, z których będzie mogło korzystać dziecko wymagające leczenia. To, jaki rodzaj środków jest odpowiedni w danej sprawie, powinno zależeć od konkretnego poważnego ryzyka, na które dziecko może być narażone, jeśli po jego powrocie takie środki nie zostaną zastosowane. Sąd, starając się ustalić, czy zastosowano odpowiednie środki, powinien przede wszystkim opierać się na informacjach przedstawionych przez strony oraz, w niezbędnych i stosownych przypadkach, powinien zwrócić się o pomoc do organów centralnych lub sędziów należących do sieci sądowych, takich jak europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych, ustanowionych decyzją Rady 2001/470/WE⁸ czy międzynarodowa haska sieć sędziów.

(46) W stosownych przypadkach, gdy sąd zarządzi powrót dziecka, sąd powinien mieć możliwość zarządzenia środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających zgodnie z niniejszym

⁸ Decyzja Rady 2001/470/WE z 28 maja 2001 r. ustanawiająca Europejską Sieć Sądową w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 174 z 27.06.2001, s. 25).

rozporządzeniem, które uzna za niezbędne w celu zapewnienia dziecku ochrony przed poważnym ryzykiem wyrządzenia mu szkody fizycznej lub psychicznej w związku z jego powrotem, które to ryzyko byłoby w przeciwnym razie podstawą do odmowy zarządzenia powrotu. Takie środki tymczasowe i ich obieg nie powinny opóźniać postępowań w sprawie powrotu dziecka prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. ani naruszać podziału jurysdykcji między sądem, przed którym na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. wszczęto postępowanie w sprawie powrotu dziecka, a sądem mającym na mocy niniejszego rozporządzenia jurysdykcję w zakresie spraw, których istota dotyczy odpowiedzialności rodzicielskiej. Jeżeli zaistnieje konieczność, sąd przed którym wszczęto postępowanie w sprawie powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. powinien skonsultować się z sądem lub właściwymi organami państwa członkowskiego zwykłego pobytu dziecka, przy pomocy organów centralnych lub sędziów należących do sieci sądowych, szczególnie takich jak europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych czy międzynarodowa haska sieć sędziów. Środki te powinny być uznawane i wykonywane we wszystkich pozostałych państwach członkowskich, w tym w państwie członkowskim mającym jurysdykcję na podstawie niniejszego rozporządzenia, do czasu zastosowania przez sąd tego państwa członkowskiego środków, które uzna on za stosowne. Takie środki tymczasowe, w tym środki zabezpieczające, mogłyby na przykład obejmować zarządzenie, by dziecko nadal przebywało z osobą rzeczywiście sprawującą nad nim pieczę, lub zarządzenie określające, w jakiej formie powinny przebiegać kontakty z dzieckiem po jego powrocie, do czasu zastosowania przez sąd zwykłego pobytu dziecka środków, które uzna on za stosowne. Powinno to pozostawać bez uszczerbku dla wszelkich środków lub orzeczeń, które sąd zwykłego pobytu zarządził lub wydał po powrocie dziecka.

(47) Orzeczenie zarządzające powrót dziecka mogłoby być uznawane za tymczasowo wykonalne, niezależnie od wniesionych środków zaskarżenia, jeżeli ze względu na dobro dziecka wymagany jest jego powrót przed wydaniem orzeczenia w sprawie środków zaskarżenia.

Przepisy prawa krajowego mogą wskazywać, który sąd może stwierdzić tymczasową wykonalność orzeczenia.

(48) W przypadku gdy sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym jest bezprawnie zatrzymywane, podejmie decyzję o odmowie zarządzenia powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., w swoim orzeczeniu powinien wyraźnie wskazać odpowiednie artykuły konwencji haskiej z 1980 r. stanowiące podstawę odmowy. Bez względu na to, czy takie orzeczenie o odmowie zarządzenia powrotu jest prawomocne czy też można od niego jeszcze wnieść środek zaskarżenia, może jednak zostać zastąpione kolejnym orzeczeniem, wydanym w ramach postępowania w sprawie pieczy nad dzieckiem przez sąd państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Podczas tego postępowania należy dokładnie zbadać wszystkie okoliczności, między innymi, ale niewyłącznie – zachowanie rodziców, biorąc pod uwagę dobro dziecka i uwzględniając. Jeżeli wydane następnie orzeczenie, które co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, przewiduje powrót dziecka, powrót powinien nastąpić bez konieczności przeprowadzenia specjalnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w innych państwach członkowskich.

(49) Sąd odmawiający zarządzenia powrotu dziecka wyłącznie na podstawie art. 13 akapit pierwszy lit. b) lub art. 13 akapit drugi konwencji haskiej z 1980 r., lub obu tych postanowień powinien z urzędu wydać zaświadczenie, korzystając ze stosownego formularza zamieszczonego w niniejszym rozporządzeniu. Zaświadczenie to ma służyć informowaniu stron o tym, że w terminie trzech miesięcy od powiadomienia o orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu dziecka mają możliwość wniesienia pozwów lub wniosków, które co do istoty dotyczą pieczy nad dzieckiem, do sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, lub jeżeli sąd ten wszczął już postępowanie – możliwość przekazania sądowi odnośnych dokumentów dotyczących postępowania w sprawie powrotu dziecka.

(50) Jeżeli postępowanie, które co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, zawisło już w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, w chwili gdy sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., odmawia zarządzenia powrotu dziecka wyłącznie na podstawie art. 13 akapit pierwszy lit. b) lub art. 13 akapit drugi konwencji haskiej z 1980 r., lub obu tych postanowień, sąd, który odmówił zarządzenia powrotu dziecka, powinien, o ile wie o takich postępowaniach w sprawie pieczy nad dzieckiem, przekazać w terminie jednego miesiąca od daty swojego orzeczenia sądowi, przed którym wszczęto postępowanie co do istoty dotyczące pieczy nad dzieckiem, odpis orzeczenia, odpowiednie zaświadczenie oraz, w stosownych przypadkach, zapis, streszczenie lub protokół rozprawy, jak również wszelkie inne dokumenty, które uzna za istotne. Określenie „wszelkie inne dokumenty, które uzna za istotne” powinno odnosić się do dokumentów zawierających informacje, które mogłyby mieć wpływ na wynik postępowania w sprawie pieczy nad dzieckiem, jeśli informacje takie nie zostały już zawarte w samym orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu.

(51) Jeżeli postępowanie, które co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, jeszcze nie zawisło w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, a strona wszczyna postępowanie przed sądem tego państwa członkowskiego w terminie trzech miesięcy od powiadomienia o orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu dziecka, strona ta powinna przedłożyć sądowi, do którego skierowano pozew lub wniosek co do istoty dotyczący pieczy nad dzieckiem, odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., odpowiednie zaświadczenie oraz, w stosownych przypadkach, zapis, streszczenie lub protokół rozprawy. Nie oznacza to, że sąd, przed którym wszczęto postępowanie, nie może zwrócić się o przedstawienie dodatkowych dokumentów, które uzna za istotne i które zawierają informacje mogące mieć wpływ na wynik postępowania co do istoty dotyczącego

pieczy nad dzieckiem, jeśli informacje takie nie zostały już zawarte w samym orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu.

(52) Jeżeli w terminie trzech miesięcy od powiadomienia o orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu dziecka na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. strona zwróciła się z wnioskiem lub pozwem do sądu mającego jurysdykcję do rozpoznania sprawy, która co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, lub jeżeli w momencie, gdy strona otrzymała orzeczenie od sądu, który odmówił zarządzenia powrotu dziecka, postępowanie zawisło już przed sądem, każde orzeczenie wydane w wyniku tego postępowania dotyczące co do istoty pieczy nad dzieckiem i przewidujące powrót dziecka do tego państwa członkowskiego powinno być wykonalne w każdym innym państwie członkowskim zgodnie z rozdziałem IV sekcja 2 niniejszego rozporządzenia bez konieczności przeprowadzenia jakiegokolwiek specjalnego postępowania i bez możliwości sprzeciwienia się uznaniu tego orzeczenia. Powinno mieć to zastosowanie jeżeli – i w zakresie, w jakim – nie stwierdzi się niemożności pogodzenia tego orzeczenia z późniejszym orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej odnoszącym się do tego samego dziecka, pod warunkiem że względem orzeczenia dotyczącego co do istoty pieczy nad dzieckiem, zarządzającym powrót dziecka, wydano zaświadczenie dotyczące „orzeczeń uprzywilejowanych”. Jeżeli postępowanie przed sądem mającym jurysdykcję do rozpoznania sprawy, która co do istoty dotyczy pieczy nad dzieckiem, zostaje wszczęte po upływie terminu trzech miesięcy lub jeżeli nie są spełnione warunki wydania zaświadczenia dotyczącego takich orzeczeń uprzywilejowanych, wydane następnie orzeczenie dotyczące co do istoty pieczy nad dzieckiem powinno być uznawane i wykonywane w innych państwach członkowskich zgodnie z rozdziałem IV sekcja 1 niniejszego rozporządzenia.

(53) Bez uszczerbku dla innych unijnych instrumentów, jeżeli nie ma możliwości przesłuchania strony lub wysłuchania dziecka osobiście i jeżeli dostępne są środki techniczne, sąd może rozważyć przeprowadzenie przesłuchania lub wysłuchania za pośrednictwem wideokonferencji lub za pośrednictwem innej technologii komunikacyjnej,

chyba że w świetle szczególnych okoliczności danej sprawy użycie takiej technologii nie byłoby właściwe z punktu widzenia rzetelnego prowadzenia postępowania.

(54) Wzajemne zaufanie do działania wymiaru sprawiedliwości w Unii stanowi podstawę zasady, zgodnie z którą orzeczenia w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wydawane w jednym z państw członkowskich powinny być uznawane we wszystkich państwach członkowskich, bez konieczności stosowania jakiegokolwiek postępowania w sprawie uznawania. W szczególności w momencie otrzymania wydanego w innym państwie członkowskim orzeczenia, w którym stwierdza się rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa i które nie podlega już zaskarżeniu w państwie członkowskim pochodzenia, właściwe organy państwa członkowskiego, do którego skierowano pozew lub wniosek, powinny uznać to orzeczenie z mocy prawa bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek specjalnego postępowania i powinny dokonać odpowiednich wpisów w swoich aktach stanu cywilnego. To prawo krajowe określa, czy na przesłanki odmowy może powoływać się jedna ze stron lub czy są one badane z urzędu, jak przewiduje prawo krajowe. Nie oznacza to, że strona zainteresowana nie może wystąpić, zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, z wnioskiem o wydanie orzeczenia stwierdzającego, że nie istnieją żadne przesłanki odmowy uznania, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu. Kwestia tego, kogo można uznać za stronę zainteresowaną uprawnioną do wystąpienia z takim wnioskiem, powinna być regulowana prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono z takim wnioskiem.

(55) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń, dokumentów urzędowych i porozumień wydanych w jednym z państw członkowskich powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania. Oznacza to, że podstawy nieuznania powinny być ograniczone do minimum w związku z zasadniczym celem niniejszego rozporządzenia, jakim jest ułatwianie uznawania i wykonywania orzeczeń, dokumentów urzędowych i porozumień oraz skuteczne chronienie dobra dziecka.

(56) Uznania orzeczenia należy odmówić tylko wówczas, gdy występują przesłanka lub przesłanki odmowy uznania przewidziane w niniejszym rozporządzeniu. Lista przesłanek odmowy uznania została określona w niniejszym rozporządzeniu w sposób wyczerpujący. Nie powinno być zatem możliwe powołanie się jako na przesłanki odmowy, przesłanek, które nie zostały wymienione w niniejszym rozporządzeniu, takie jak, na przykład, naruszenie zasady dotyczącej zawisłości sprawy. W sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej orzeczenie późniejsze zawsze oznacza zastąpienie orzeczenia wcześniejszego ze skutkiem dotyczącym przyszłości w zakresie, w jakim orzeczeń tych nie da się ze sobą pogodzić.

(57) Jeżeli chodzi o zapewnianą dziecku możliwość wyrażenia jego poglądów, to sąd państwa członkowskiego pochodzenia powinien podejmować decyzję o tym, która metoda wysłuchania dziecka jest właściwa. Nie powinna być zatem możliwa odmowa uznania orzeczenia, wyłącznie na podstawie tego, że sąd państwa członkowskiego pochodzenia zastosował inną metodę wysłuchania dziecka niż metoda, którą zastosowałby sąd w państwie członkowskim uznania. Państwo członkowskie, w którym wystąpiono o uznanie, nie powinno odmawiać uznania w przypadkach, gdy zastosowanie ma jeden z wyjątków uzasadniających niezastosowanie tej konkretnej przesłanki odmowy dopuszczalnej na mocy niniejszego rozporządzenia. Skutkiem zastosowania takich wyjątków jest to, że sąd w państwie członkowskim wykonania nie powinien mieć możliwości odmowy wykonania orzeczenia, powołując się wyłącznie na to, że dziecku nie zapewniono możliwości wyrażenia jego poglądów, mając na uwadze jego dobro, jeżeli postępowanie dotyczyło wyłącznie majątku dziecka oraz pod warunkiem, że zapewnienie takiej możliwości nie było wymagane ze względu na przedmiot postępowania lub jeżeli istnieją istotne przesłanki, które uwzględniają, w szczególności, pilny charakter sprawy. Takie istotne przesłanki mogłyby na przykład dotyczyć bezpośredniego zagrożenia nienaruszalności fizycznej i psychicznej lub życia dziecka, w przypadku gdy dodatkowe opóźnienie mogłoby spowodować urzeczywistnienie się tego zagrożenia.

(58) Ponadto cel, jakim jest skrócenie czasu trwania transgranicznych sporów sądowych dotyczących dzieci i ograniczenie ich kosztów, uzasadnia zniesienie w stosunku do wszystkich orzeczeń w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wymogu stwierdzenia wykonalności lub, w stosownych wypadkach – wymogu rejestracji w celu wykonania – przed ich wykonaniem w państwie członkowskim wykonania. Podczas gdy rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 zniosło ten wymóg tylko w stosunku do niektórych orzeczeń przyznających prawo do osobistej styczności z dzieckiem i niektórych orzeczeń zarządzających powrót dziecka, niniejsze rozporządzenie powinno znieść obecnie ten wymóg w stosunku do transgranicznego wykonywania wszystkich orzeczeń w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, zachowując jednak nawet bardziej uprzywilejowane traktowanie niektórych orzeczeń przyznających prawo do osobistej styczności z dzieckiem i niektórych orzeczeń zarządzających powrót dziecka. Orzeczenie wydane przez sąd innego państwa członkowskiego należy zatem traktować, z zastrzeżeniem niniejszego rozporządzenia, tak jakby zostało ono wydane w państwie członkowskim wykonania.

(59) W przypadku zarządzenia środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających, przez sąd mający jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty należy zapewnić obieg takich środków na podstawie niniejszego rozporządzenia. Na podstawie niniejszego rozporządzenia uznaniu i wykonaniu nie powinny jednak podlegać środki tymczasowe, w tym środki zabezpieczające, które zostały zarządzone przez taki sąd bez wezwania pozwanego do stawiennictwa, chyba że orzeczenie dotyczące takiego środka zostało pozwanemu doręczone przed wykonaniem. Powyższe nie powinno wykluczać uznawania i wykonywania takich środków na podstawie prawa krajowego. W przypadku zarządzenia środków tymczasowych, w tym środków zabezpieczających, przez sąd państwa członkowskiego niemającego jurysdykcji do rozpoznania sprawy co do istoty obieg takich środków należy na podstawie niniejszego rozporządzenia ograniczyć do środków, które stosowane są w sprawach dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę i które służą zapewnieniu dziecku